

ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

EVALUATION THE CREDITWORTHINESS OF BORROWERS: EXPERIENCE OF POLAND

У статті розглянуто теоретичні та практичні особливості аналізу фінансового стану позичальників. Доведено, що зобов'язання позичальника повинні бути погашені грошовими коштами, що характеризує його кредитоспроможність. Показано, що завдяки використанню системи балів формується низка переваг у процесі кредитного аналізу. Доведено, що оцінювання кредитоспроможності позичальника є процесом комплексного аналізу показників діяльності підприємства.

Ключові слова: кредитування підприємств, фінансовий аналіз, оцінювання кредитоспроможності позичальника, кредитний скоринг.

В статье рассмотрено теоретические и практические особенности финансового анализа заемщика. Доказано, что обязательства заемщика должны быть погашены денежными средствами, что свидетельствует о его кредитоспособности. Показано, что благодаря использованию системы баллов формируется перечень преимуществ в процессе кредитного анализа. Доказано, что оценка кредитоспособности заемщика является процессом комплексного анализа показателей деятельности предприятия.

Доказано, что оценка кредитоспособности заемщика является процессом комплексного анализа показателей деятельности предприятия.

Ключевые слова: кредитование предприятий, финансовый анализ, оценка кредитоспособности заемщика, кредитный скоринг.

In the article, the theoretical and practical peculiarities of the financial analysis of the borrowers are revealed. It is proved that the liabilities of the borrower should be paid off exceptionally by the money resources, which characterises its creditworthiness. It is shown, that owing to the usage of grade system the list of benefits is formed in the process of credit analysis. It is proved that the evaluation of the creditworthiness of the borrower is the process of complex analysis of the enterprise activity indicators.

Key words: crediting of the enterprises, financial analysis, evaluation of the creditworthiness of the borrower, loan scoring.

УДК 336.71:65.012.12

Слав'юк Р.А.

д.е.н., професор,
надзвичайний професор кафедри
менеджменту
Сілезький університет
(Республіка Польща)

Постановка проблеми. Зростання економіки породжує формування нової системи фінансово-кредитних відносин. Реальний сектор економіки кількісно і якісно змінюється, що вимагає нових підходів до здійснення кредитування його суб'єктів. В умовах таких змін постійно змінюється методологія та практика аналізу стану позичальників, як суб'єктів кредитних відносин. Основним завданням аналізу є оцінка результатів діяльності за попередній та поточний роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на кінцеві показники роботи підприємства, прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним).

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Перебої у виробничому процесі, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією призводять до зменшення надходжень засобів на рахунки підприємства, в результаті погіршується платоспроможність. Існують випадки, коли підприємство має фінансові труднощі, пов'язані з нераціональним розміщенням і використанням наявних фінансових ресурсів. Тому фінансова діяльність підприємств, одним з напрямів якої згідно Міжнародних стандартів фінансової звітності і обліку є отримання кредиту повинна бути спрямована на забезпечення систематичного і ефективного

використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і позичених коштів, фінансової стабільності. У значній мірі досягнення стабільного фінансового стану залежить від фінансового аналізу позичальника у процесі управління і аналізу кредитоспроможності у процесі кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі підходи до оцінювання кредитоспроможності позичальників базуються на основних положеннях щодо вирішення таких завдань як: загальна оцінка фінансового стану і факторів його зміни; вивчення відповідності між засобами і джерелами, раціональності їх розміщення і ефективності використання; дотримання фінансової і кредитної дисципліни; визначення ліквідності і фінансової стійкості підприємства. У процесі фінансового аналізу найчастіше використовується система фінансових показників. Їх аналіз дозволяє виявити симптоми прихованих явищ, проблеми, що потребують глибокого вивчення. Для цього за словами Костирка Р. О. необхідно знати внутрішні і зовнішні фактори їх формування: загальноекономічні умови, умови в галузі, політику адміністрації підприємства і інше [1].

Більш детальний аналіз не завжди підтверджує висновки, зроблені на основі фінансових показників, тому що на їхній рівень впливає специфіка окремих підприємств, середнє значення галузевих даних і інше. Але вивчення коефіцієнтів при аналізі фінансового стану необхідне і актуальне, оскільки

дозволяє зрозуміти процеси, що відбуваються, і правильно оцінити їх не лише для поточного року, а також на перспективу. Найважливішими коефіцієнтами є: ліквідність, ділова активність, фінансова стійкість і рентабельність. При цьому, як зазначають вчені Брітченко І. і Перепелиця Р. важливим у процесі формування методик аналізу є розмежування понять платоспроможності та кредитоспроможності позичальника [2].

Владичин У.В. у своїх працях досить значну роль відводить аналізу кредитоспроможності, відзначаючи, що саме це є запорукою зниження ризику неповернення кредиту та збитковості банку [3]. Версаль Н.І., аналізуючи значення кредитоспроможності більше уваги акцентує на кредитному ризику банку, який є результатом раціонального чи нераціонального відбору позичальників [4]. В Україні активізувались дослідження ризиків кредитування підприємств різних секторів економіки, з огляду на що звертається увага на необхідність індивідуального підходу до оцінювання кредитоспроможності підприємств в залежності від сфери діяльності [5; 6; 7].

У розвинутих країнах теорія та практика оцінювання кредитоспроможності позичальників розвивалась разом з розвитком ринку банківських послуг. При цьому усі сучасні методики аналізу та моделі прогнозування кредитних ризиків базуються на результатах аналізу значної кількості проб та помилок у банківському секторі, а інколи ще й на результатах великих фінансових потрясінь [8; 9].

На відміну від країн з великим досвідом запобігання фінансовим ризикам в Україні у зв'язку з недостатнім рівнем розвитку ринку банківських послуг постійно здійснювались спроби врегулювати кредитні ризики при допомозі нормативних положень, як це робилось Національним банком України для забезпечення формування резервів за кредитними операціями [10; 11]. Втім ці положення часто використовувались банками України і для оцінювання кредитоспроможності клієнтів.

Аналіз праць польських учених дає підстави стверджувати, у цій країні дослідження теоретичних основ кредитоспроможності позичальників є достатньо новим напрямом фінансової науки, а також свідчить про переважання кількості праць щодо ролі кредитного аналізу у процесі кредитування малих і середніх підприємств [12; 13; 14]. Слід зазначити, що це є відображенням специфіки суб'єктної структури реального сектора економіки Польщі, а також особливостей формування, еволюції та функціонування банківської системи Польщі.

Фінансовий ринок неминуче залежить від рівня ефективності діяльності усіх учасників. Неможливо досягти високого рівня ефективності діяльності банківського сектора економіки без

належного рівня розвитку та фінансової стійкості реального сектора економіки [15].

Формулювання цілей статті. Завданням нашого дослідження є формування теоретичних основ та окреслення практичних особливостей аналізу кредитоспроможності позичальників.

Виклад основного матеріалу. Одним із найважливіших принципів банківського кредитування є принцип поверненості наданого кредиту у чітко обумовлені строки. Цілком очевидно, що при наданні кредиту перед банком постає проблема невизначеності того, чи буде його повернуто вчасно і чи буде його повернуто взагалі. З огляду на це основним завданням банківської установи при наданні кредиту є моніторинг рівня невизначеності і детальний аналіз ризику.

Кредитор виявляє довіру до позичальника, надаючи йому кредит, а це означає, що він повинен бути впевнений у тому, що той виконає свої зобов'язання, які передбачені кредитною угодою. У зв'язку з цим банк повинен здійснити попередню фінансову оцінку позичальника щодо можливості та доцільності надання йому кредиту, а також визначити ймовірність його своєчасного погашення у відповідності з умовами кредитного договору. Результат цієї оцінки і характеризує кредитоспроможність клієнта банку.

Здатність повернути борг потрібно пов'язувати не тільки з фінансовими можливостями позичальника, але й з його моральними якостями, видом його діяльності, величиною частки капіталу, вкладеного в нерухоме майно, можливістю заробити кошти для погашення кредиту. М. Бунге в роботі «Теорія кредиту» наводить вислів французького банкіра Ло: «Довіряючи, ми звертаємо увагу на їх (позичальників) чесність – вона переконує нас в тому, що ми не будемо обдурені, на їх майстерність – вона дає нам надію, що вони не помиляються в розрахунках, на рід занять – цим визначається надія на відсоток, який ми очікуємо». Тобто, М. Бунге пов'язував кредитоспроможність з якомога більшою «унерухомленістю капіталу» і вважав гарантією повернення боргу вкладання коштів у нерухомість [16].

Сучасні вимоги банків-кредиторів щодо кредитоспроможності, в першу чергу, пов'язані із наявністю у позичальника здатності заробити кошти для погашення кредиту в процесі їх кругообороту. Тому актуальним є питання створення якісно нової, ґрунтовно продуманої методології комплексної оцінки позичальника, яка б давала реальний об'єктивний результат з урахуванням кількісних та якісних показників, динаміки їх зміни та визначенням можливості погашення боргу протягом усього періоду дії кредитної угоди. Банк зобов'язаний переконати позичальника у зацікавленості зі сторони останнього в правдивій оцінці його кредитоспроможності, оскільки від цього залежить, на

яких умовах йому буде надано кредит. Отже, кредитоспроможність можна виділити як основний критерій, який забезпечує ефективність кредитних відносин.

Банки можуть надавати кредити усім суб'єктам господарської діяльності незалежно від їх галузевої приналежності, статусу, форм власності у разі наявності у них реальних можливостей та правових форм забезпечення своєчасного повернення кредиту та сплати процентів за користування ним, тому при наданні кредитів будь-який банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальника, прогнозування ризику неповернення кредиту і прийняттям рішення про надання або відмову у наданні кредиту. Ця процедура є обов'язковою, і її результати істотно впливають як на результати конкретних кредитних угод, так і на ефективність кредитної діяльності банку в цілому. Для позичальника оцінка кредитоспроможності також важлива, оскільки від її результату залежить в якому обсязі буде наданий кредит і чи буде він наданий взагалі. Банк повинен проводити комплексну оцінку кредитоспроможності позичальника регулярно і сам факт цього має стимулювати позичальника підвищувати ефективність своєї фінансово-господарської діяльності. Наслідком систематичних помилок в оцінці кредитоспроможності позичальника може бути погіршення якості кредитного портфеля, через що банк змушений збільшувати витрати на додаткове резервування. Щоб уникнути цього, необхідно розробляти і застосовувати науково обгрунтовані методики оцінки кредитоспроможності позичальника.

Сьогодні немає єдиного визначення поняття кредитоспроможності. Наведемо найбільш часто вживані:

1) Кредитоспроможність – це здатність позичальника повністю та у чітко окреслений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями .

2) Кредитоспроможність – це якісна оцінка фінансового стану позичальника, яка здійснюється банком для вирішення питання про можливість і умови кредитування та дозволяє передбачити можливість своєчасного повернення кредитів, а також їхнє ефективне використання .

3) Кредитоспроможність – наявність умов для отримання кредиту, спроможність повернути його в повному обсязі й у визначений банком термін.

4) Поняття кредитоспроможності включає правовий і господарсько-фінансовий стан позичальника, який визначає наявність передумов для одержання ним кредитів.

5) Кредитоспроможність – це здатність позичальника в повному обсязі і у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

Кредитоспроможність оцінюється з позиції банку, а банк, перш за все, цікавить саме спромож-

ність позичальника розраховуватися за своїми зобов'язаннями. У певній мірі останнє формулювання найточніше відповідає сутності поняття кредитоспроможності, тому що боргові зобов'язання можуть містити і зобов'язання повернення кредиту, і виплати процентів, і інші зобов'язання позичальника. Однак слід зробити кілька уточнень. Зокрема, слід зазначити, що зобов'язання позичальника можуть погашатися з різних джерел і різними видами активів, що характеризує його платоспроможність. Проте кредитні зобов'язання позичальника перед банком повинні бути погашені виключно грошовими коштами, що характеризує його кредитоспроможність. Є необхідність використання для оцінки кредитоспроможності позичальників терміну «потік грошових коштів», який слід розуміти як рух виключно грошових коштів, тому що «грошовий потік» згідно Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. Крім того, ми вважаємо, що як потенційне джерело погашення кредитної заборгованості слід розглядати в основному потоки грошових коштів від операційної діяльності (основної), які носять регулярний характер. Якщо підприємство отримує чисті грошові надходження від інвестиційної діяльності (наприклад від продажу свого майна), то це не буде свідченням його високої платоспроможності, а скоріше є результатом неплатоспроможності, а отже і неспроможності повернути кредит. Висновок про кредитоспроможність позичальника повинен спиратись на конкретні умови кредитування, у контексті яких здійснювалася оцінка кредитоспроможності, тому що той самий позичальник може бути визнаний кредитоспроможним відповідно до одних умов кредитування і некредитоспроможним за інших обставин.

З урахуванням викладеного вище визначення поняття кредитоспроможності можна сформулювати так: кредитоспроможність - це здатність позичальника, за окреслених умов кредитування, в повному обсязі і у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями грошовими коштами, що генеруються ним у процесі операційної діяльності .

Оцінка кредитоспроможності потенційного клієнта банку – це у значній мірі оцінка рівня ризику, який притаманний кредитним відносинам, оскільки кредитний ризик є ризиком ймовірного невиконання позичальником зобов'язань за кредитними операціями. Оцінювання кредитоспроможності позичальника є одним із декількох способів захисту від кредитного ризику. Під платоспроможністю клієнтів банку розуміють спроможність юридичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання, які впливають із будь-яких операцій грошового характеру. Відмінність цих понять представлено в табл. 1.

На відміну від оцінювання платоспроможності підприємств будь-якими суб'єктами ринку метою аналізу кредитоспроможності є отримання банком об'єктивної оцінки результатів діяльності позичальника, на підставі якої він приймає рішення щодо можливості і умов кредитування.

Банки зобов'язані розробляти і затверджувати внутрішньобанківські положення про порядок проведення кредитних операцій та методу оцінки фінансового стану позичальника. За такими критеріями як оцінка фінансового стану позичальника, стан обслуговування позичальни-

Таблиця 1

Відмінності понять «кредитоспроможність» і «платоспроможність» [2]

Кредитоспроможність	Платоспроможність
Поняття вужче, порівняно з поняттям «платоспроможність»	Містить у собі поняття «кредитоспроможності»
Прогнозує платоспроможність підприємства на строк кредиту	Фіксує неплатежі за попередній період або на певну дату
Характеризує можливість погашення частини загального боргу, а саме – кредитної заборгованості	Характеризує здатність і можливість погасити всі види заборгованості
Джерела погашення: виручка від реалізації продукції, виручка від реалізації майна, що забезпечує кредит, гарантія іншого банку або підприємства, страхове відшкодування	Джерела погашення: виручка від реалізації продукції, виручка від реалізації майна підприємства

Таблиця 2

Характеристика основних показників оцінювання кредитоспроможності позичальників в методиках PARTS і CAMPARI

PARTS	CAMPARI
PURPOSE – ціль кредиту	CHARACTER – репутація позичальника
AMOUNT – розмір кредиту	ABILITY – оцінка бізнесу (спроможність погашення)
REPEYMENT – механізм погашення	MEANS – маржа, дохідність
TERMS – строк кредиту	PURPOSE – ціль кредиту
SECURITI – забезпечення	AMOUNT – обґрунтування суми
	REPAYMENT – умови погашення
	INSURANCE – страхування кредитного ризику

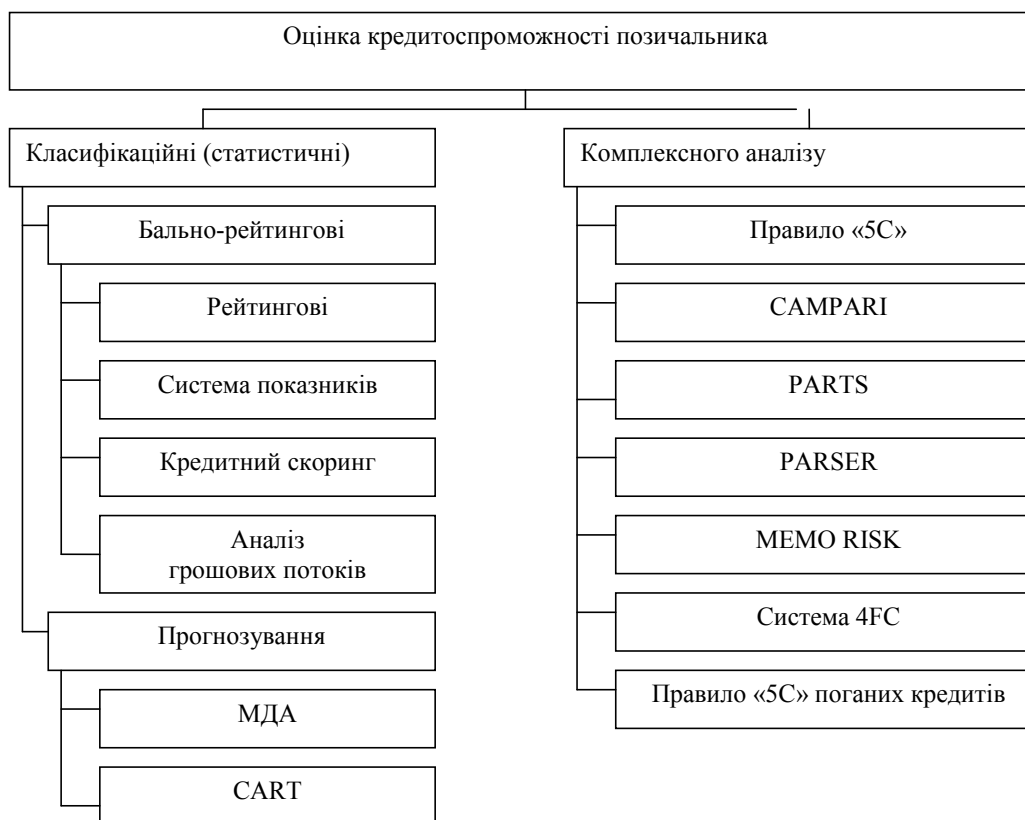


Рис. 1. Підходи до оцінки кредитоспроможності позичальника [17]

ком кредитної заборгованості за основним боргом і процентів за ним у розрізі кожної окремої заборгованості та рівень забезпечення кредитної операції здійснюється аналіз кредитного портфеля та якісна класифікація кредитних операцій.

У світовій практиці застосовували низку методик оцінки кредитоспроможності, в основу яких покладено аналіз фінансового стану позичальника та його надійності щодо своєчасного погашення банківського боргу. В американській практиці застосовують загальновідоме правило «5С» (аббревіатура від перших літер базових критеріїв кредитування). Комерційні банки європейських країн використовували такі відомі системи, як PARTS, CAMPARI (табл. 2).

Основні підходи до оцінювання кредитоспроможності позичальника подані на рисунку 1.

Вивчаючи досвід кредитування юридичних осіб у Польщі ми помітили, що з 2010 до 2018 року триває постійне спрощення процедур оцінювання кредитоспроможності позичальника. При цьому, як у всіх європейських країнах у Польщі усі банки використовують кредитний скоринг.

Кредитний скоринг (система кредитних балів) – це числовий статистичний метод, що передбачає бальну систему аналізу якісних і кількісних показників кредитоспроможності позичальника і використовується кредитно-фінансовими установами як для оцінювання кредитоспроможності позичальників, так і для визначення ризиків, пов'язаних зі споживчим кредитуванням.

Розрізняють скоринг заяви, що базується на характеристиках клієнта, що поєднуються з параметрами кредитної заяви. Скоринг поведінки –

Таблиця 3

Методики та моделі кредитного скорингу

Вид	Рішення	Джерело інформації
Скоринг заяв	Рішення стосовно надання кредиту, включаючи: – Затвердження/відхилення /передавання на додатковий розгляд – Обмеження використання – Ціноутворення залежно від наявних ризиків	Заява на отримання кредиту Звіт кредитного бюро
Скоринг поведінки	Рішення стосовно управління рахунком, включаючи: – Прострочені внески – Управління доступом – Ціноутворення залежно від наявних ризиків – Управління кредитною лінією	Кредитна справа клієнта Внутрішні дані за платежами
Скоринг кредитного бюро	Рішення стосовно надання кредиту, включаючи: – Затвердження/відхилення/передавання на додатковий розгляд – Обмеження використання – Ціноутворення залежно від наявних ризиків Рішення стосовно управління рахунком, включаючи: – Прострочені внески – Управління доступом – Ціноутворення залежно від наявних ризиків – Управління кредитною лінією	Звіт кредитного бюро

Таблиця 4

Комплексний аналіз стану підприємства-позичальника у банку Польщі

Показники	Назва показника	Найкраще	Найгірше	Вага внутрішня	Вага розділу
Прибутковості	Продажу	10% і більше	0% і менше	0,28	0,35
	ROE	20% і більше	0% і менше	0,28	
	ROA	10% і більше	0% і менше	0,44/1,00	
Ліквідності	Поточна ліквідність	250% і більше	120% і менше	0,20	0,25
	Абсолютна ліквідність.	100% і більше	50% і менше	0,32	
	Загальна ліквідність	300% і більше	100% і менше	0,48/1,00	
Ділова активність	Цикл реалізації (оборот деб.)	15 днів і менше	90 днів і більше	0,33	0,15
	Ротація запасів	19 днів і менше	120 днів і більше	0,33	
	Ротація зобов'язань	15 днів і менше	90 днів і більше	0,34/1,00	
Структура фінансування	Капіталом необоротних активів	140% і більше	80% і менше	0,28	0,25
	Частка довгострокових кредитів	15% і менше	200% і більше	0,32	
	Капітал/ Кредит	10% і більше	70% і менше	0,40/1,00	

Методика аналізу кредитоспроможності підприємства-позичальника у банку Польщі

Показник	Кількість балів при відповідних значеннях показників				Сума балів
	більше 2,5	2-2,5	1,9-1,5	1-1,4	
Поточна ліквідність	більше 1,5	1,25-1,5	1-1,24	0,75-0,9	менше 1
Абсолютна ліквідність	менше 0,5	0,5-0,75	0,74-1	0,9-1,5	менше 0,75
Частка заборгованості в пасивах	менше 0,5%	5-10%	5-10%	5-10%	більше 1,5
Ліміт кредиту	більше 8%	6-8%	3,5-5%	1-3,4%	більше 25%
Рентабельність продажу	менше 30	30-40	41-50	51-60	менше 1%
Термін обороту дебіторської заборгованості (дні)	менше 30	30-40	41-50	51-60	більше 60
Термін обороту запасів (дні)	більше 2	1,5-2	1,25-1,49	1-1,24	більше 60
Кредитна позиція	менше 0,3	0,3-34	0,35-0,39	0,4-0,6	менше 1
Частка запасів в оборотних активах	менше 30	30-40	41-50	51-60	більше 0,6
Термін обороту кредиторської заборгованості (дні)					більше 60

здійснюється на основі інформації про виконання кредитних зобов'язань клієнтом (стан рахунку, використання кредитної лінії, наявність заборгованості). Скоринг кредитного бюро – базується на історичних даних бази кредитного бюро. Цей вид скорингу вважається одним з найбільш надійних та є однією з стандартних послуг кредитного бюро.

Кредитний скоринг, що передбачає бальну систему аналізу якісних і кількісних показників кредитоспроможності позичальника передбачає відповідні рішення для кожного його виду (табл. 3).

Нами було підібрано кілька методик, які використовуються банками у Польщі для оцінювання кредитоспроможності позичальника – юридичної особи (табл. 4, 5).

За результатами оцінювання визначається клас позичальника. При цьому ми бачимо, що найкращий показник і, відповідно, найвищий клас за класифікацією присвоюється підприємству у якого загальна сума балів рівна і вища 1.

Отже чим більше балів, тим нижчий клас позичальника і, відповідно, вищий ризик кредитування. Згідно з цією методикою від 0 до 17 балів буде найвищий клас позичальника (1+) від 18 до 27 – 1 клас, а від 28 до 37 – клас 1-. При цьому за описаною методикою може бути 13 класів позичальника.

Подані вище методики відображають прагнення банків до використання скорингових систем оцінювання кредитоспроможності позичальника з максимальним спрощенням процедур і використанням мінімальної кількості фінансових показників. Особливо це проявляється у процесі кредитування підприємств малого і середнього бізнесу. Завдяки ефективній системі відбору позичальників у Польщі невелика кількість підприємств-позичальників мають прострочену заборгованість понад 90 днів [18].

На підставі аналізу результатів використання системи балів можемо виділити основні переваги використання кредитного скорингу:

- зменшення витрат банку завдяки відбору найбільш надійних клієнтів;
- прискорення процесу надання кредиту;
- зменшення кількості недоброчесних позичальників;
- проведення моніторингу поточного стану клієнтів;
- використання різних видів скорингових карт;
- автоматична перевірка даних;
- постійний нагляд за функціонуванням системи спеціалістами кредитного відділу.

Додаткову інформацію щодо фінансового стану позичальника у європейських банках отримують зі звіту про рух грошових коштів підприємства. Як відомо цей звіт містить інформацію про чисті грошові потоки в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Експрес-аналіз дуже

Таблиця 6

Оцінювання чистих грошових потоків позичальника за методиками європейських банків

Діяльність (чисті грошові потоки)	Ситуації							
	+	+	+	+	-	-	-	-
Операційна	+	+	+	+	-	-	-	-
Інвестиційна	+	-	+	-	+	-	+	-
Фінансова	+	-	-	+	+	+	-	-

легко здійснюється на основі застосовуваної методики, яка подана в таблиці 6.

Згідно з цією методикою кожна з ситуацій, яка відображає додатні чи від’ємні значення чистих грошових потоків позичальника має свою інтерпретацію та своє значення у процесі кредитування. Коротко опишемо їх.

1: Додатні надходження коштів від усіх видів діяльності підприємства. Акумулює кошти і може їх інвестувати. У випадку помірного класу за системою оцінювання може бути підставою для прийняття позитивного рішення про кредитування

2: Висока прибутковість і прибуток може використовуватись на розвиток і на сплату зобов’язань.

3: Типова ситуація, коли маємо дії з реструктуризацією. Ця інформація має неоднозначне трактування і рішення про кредитування залежатиме від класу позичальника.

4: Підприємство, що розвивається. Найсприятливіша ситуація для кредитування.

5: Від’ємні суми в операційній і додатні в інших – труднощі у веденні бізнесу. Кредитування неприпустиме.

6: Типова ситуація для нових підприємств, які починають розвиватись.

7: Недобір коштів покривається продажем активів. Найгірший випадок. Загроза банкрутства. Кредитування неприпустиме.

8: Від’ємний рух коштів. Кредитування неприпустиме.

В європейських банках використовується коефіцієнт погашення (обслуговування) боргу – Debt-Service Coverage Ratio (DSCR), який визначається діленням чистого прибутку (як варіант прогнозованого) на суму кредиту («тіло кредиту»).

Глибина аналізу кредитоспроможності залежить також від наявності чи відсутності в минулому кредитних відносин підприємства з даним банком, від результатів його фінансової діяльності, розмірів і строків надання кредитів.

На основі оцінки кредитоспроможності позичальника і ефективності комерційної угоди (проєкту) банк приймає рішення про доцільність видачі підприємству кредиту і укладає з ним кредитний договір.

Зміст кредитного договору визначається підприємством і банком самостійно. В ньому передбачається ціль кредитування, умови і порядок видачі і погашення кредиту, спосіб забезпечення кредиту, процентні ставки за кредит, права і відповідальність сторін, інші умови. Усі ці умови перебу-

вають у прямій залежності від результатів аналізу кредитоспроможності позичальника.

Висновки з проведеного дослідження. Зважаючи на те, що фінансовий стан позичальника залежить від результатів його операційної, інвестиційної і фінансової діяльності перед банком постає завдання об’єктивного аналізу цих результатів для забезпечення мінімального ризику у процесі кредитування. Оцінювання кредитоспроможності позичальника є процесом комплексного аналізу показників діяльності підприємства. На нашу думку найбільш значимими показниками для аналізу фінансового стану позичальника є перш за все показники його операційної діяльності.

Теорія та практика банківського кредитування супроводжується постійним пошуком новітніх методів та прийомів аналізу кредитоспроможності для мінімізації кредитного ризику. Найбільш практичними та достатньо апробованими є скорингові (бальні) системи оцінювання кредитоспроможності позичальника.

Кредитний аналіз не завжди підтверджує висновки, зроблені на основі фінансових показників, тому що на їхній рівень впливає специфіка діяльності окремих підприємств в тій чи іншій країні. Тому методологія побудови комплексних систем аналізу кредитоспроможності позичальника повинна спиратись на міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності, існуючі нормативні положення центральних банків та специфіку діяльності банку і клієнта.

Теорія та практика оцінювання кредитоспроможності позичальників неминуче розвиватиметься разом з розвитком ринку банківських послуг. Досвід діяльності банків у Польщі, зокрема і в частині аналізу кредитоспроможності позичальників є корисним для банків України. Особливо це проявляється в посткризовий період.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – Х.: Фактор. 2007. – 784 с.
2. Брітченко І., Перепелиця Р. Оцінка кредитоспроможності емітента корпоративних облігацій // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 11. – С. 52–56.
3. Владичин У.В. Банківське кредитування: навчальний посібник / за ред. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2008. – 589 с.
4. Версаль Н.І. Теорія кредиту: навчальний посібник / Н.І. Версаль, Т.В. Дорошенко. – К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – 481 с.

5. Скалецька Олена Василівна. Банківське кредитування сільськогосподарських підприємств: аналіз та управління : монографія / О. В. Скалецька, В. М. Домрачев. – Львів : Ліга-Прес, 2015. – 197 с.

6. Глущенко Віктор Володимирович. Банківське кредитування і фінансове посередництво в Україні : монографія / Глущенко В. В., Лаврик О. Л.; [заг. ред. В. В. Глущенко]. – Харків : Смуґаста типографія, 2016. – 263 с.

7. Вдовенко Лариса Олександрівна. Механізми банківського кредитування в аграрній сфері : монографія / Л. О. Вдовенко ; Вінниц. нац. аграр. ун-т. – Вінниця : Корзун Д. Ю., 2014. – 377 с.

8. Michael R.Powers. A theory of risk, return and solvency Insurance: Mathematics and Economics. Volume 17, Issue 2, October 1995, Pages 101-118.

9. Скиннер К. Будущее банкинга: мировые тенденции и новые технологии в отрасли/ Крис Скиннер; перевела с англ. Е. И. Недбальская; науч. ред. Н. А. Головки. – Минск: Гревцов Паблшер, 2009, 400 с.

10. Положення «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями», Постанова Правління НБУ № 23 від 25 січня 2012 р.

11. Постанова Правління Національного банку України Про затвердження «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30 червня 2016 року.

12. Sławomir Juszczak. Zdolność kredytowa w ocenie banku na przykładzie małych i średnich przedsiębiorstw Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2008_nr66_s17.pdf

13. Artur Stefański. Ocena ryzyka kredytowego przy zastosowaniu wybranych modeli analizy dyskryminacyjnej Електронний ресурс. Режим доступу: file:///D:/mydoc/13_A.Stefanski_Ocena_ryzyka_kredytowego....pdf

14. Sławomir Juszczak. Teoretyczne i aplikacyjne aspekty udzielania kredytów inwestycyjnych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Електронний ресурс. Режим доступу: file:///D:/mydoc/Teoretyczne%20i%20aplikacyjne%20aspekty_60-82.PDF.

15. Шкварчук Л. О. Фінансовий ринок: Навч. посібн. / Л. О. Шкварчук. – К.: Знання, 2013. – 382 с.

16. М. Бунге: сучасний дискурс / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с. (Н. Бунге Теория кредита. С. 267-475).

17. Бордюг В.В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 12. – С. 112-115.

18. Ponad 15 mln Polaków ma kredyt. Średnie zadłużenie to 38 tys. zł na jedną osobę. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://biznes.onet.pl/wiadomosci/kraj/kredyty-polakow-2017-raport-infokredyt-zwiazku-bankow-polskich/qmccv5>.

REFERENCES:

1. Kostyrko R. O. (2007) Finansovij analiz: Navch. posibnyk, Kharkiv, Faktor. – 784 s.

2. Britchenko I., Perepelycja R. (2005) Ocinka kredytopromozhnosti emitenta korporatyvnykh oblighacij // Visnyk Nacionaljnogho banku Ukrainy, # 11, s. 52–56.

3. Vladychyn U.V. (2008) Bankivskie kredytuvannja: navchalnyj posibnyk. – Kyjiv: Atika, 589 s.

4. Versalj N.I. T.V. Doroshenko. (2007) Teorija kredytu: navchalnyj posibnyk, Kyjiv, Kyjevo-Moghyljansjka akademija, 481 s.

5. Skalecjka Olena Vasylivna (2015). Bankivskie kredytuvannja siljsjoghospodarsjkykh pidpryjemstv: analiz ta upravlinnja. Ljviv, Ligha-Pres, 197 s.

6. Ghlushhenko V. V., Lavryk O. L. (2016) Bankivskie kredytuvannja i finansove poserednyctvo v Ukraini : monoghrafija. – Kharkiv, Smughasta typoghrafija, 263 s.

7. Vdovenko Larysa Oleksandrivna. (2014) Mekhanizmy bankivsjkogho kredytuvannja v aghrarnij sferi : monoghrafija, Vinnycja, Korzun, 377 s.

8. Michael R.Powers. A theory of risk, return and solvency Insurance: Mathematics and Economics. Volume 17, Issue 2, October 1995, Pages 101-118.

9. Skinner K. (2009) Budushchee bankinga: mirovye tendentsii i novye tekhnologii v otrasli, Minsk: Grevtsov Pablisher, 400 s.

10. Polozhennja «Pro porjadok formuvannja ta vykorystannja bankamy Ukrainy rezerviv dlja vidshkoduvannja mozhyvykh vtrat za aktyvnymy bankivsjkymy operacijamy», Postanova Pravlinnja NBU # 23 vid 25 sichnja 2012 r.

11. Postanova Pravlinnja Nacionaljnogho banku Ukrainy Pro zatverdzhennja «Polozhennja pro vyznachennja bankamy Ukrainy rozmiru kredytnogho ryzyku za aktyvnymy bankivsjkymy operacijamy» # 351 vid 30 chervnja 2016 roku.

12. Sławomir Juszczak. Zdolność kredytowa w ocenie banku na przykładzie małych i średnich przedsiębiorstw Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2008_nr66_s17.pdf

13. Artur Stefański. Ocena ryzyka kredytowego przy zastosowaniu wybranych modeli analizy dyskryminacyjnej file:///D:/mydoc/13_A.Stefanski_Ocena_ryzyka_kredytowego....pdf

14. Sławomir Juszczak. Teoretyczne i aplikacyjne aspekty udzielania kredytów inwestycyjnych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. file:///D:/mydoc/Teoretyczne%20i%20aplikacyjne%20aspekty_60-82.PDF

15. Shkvarchuk L. O. (2013) Finansovij rynek: Navch. posibn. Kyjiv, Znannja, 382 s.

16. M. Bunghe: suchasnyj dyskurs (2005) / Za red. V. D. Bazylevycha. – Kyjiv, Znannja, 697s.

17. Bordjugh V.V. (2008) Teoretychni osnovy ocinky kredytopromozhnosti pozychalnyka banku // Visnyk Universytetu bankivskojji spravy Nacionaljnogho banku Ukrainy, # 12, s. 112-115.

18. Sławomir Juszczak. Teoretyczne i aplikacyjne aspekty udzielania kredytów inwestycyjnych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. file:///D:/mydoc/Teoretyczne%20i%20aplikacyjne%20aspekty_60-82.PDF.

Slav`yuk R.A.Doctor of Economic Sciences, Professor of Management
University of Silesia (Poland)**EVALUATION THE CREDITWORTHINESS OF BORROWERS: EXPERIENCE OF POLAND**

In the process of research, the theoretical approaches are formed and the practical peculiarities of borrowers' creditworthiness analysis are explained. In the article, the meaning of the financial analysis in the process of lending is revealed. The terms financial analysis and analysis of creditworthiness are differentiated. It is shown that the financial state of the enterprise depends on the results of its operational, investment and financial activity. The most important indicators of credit analysis are the following: liquidity, business activity, financial stability and profitability.

It is proved that in the developed countries the theory and practice of the evaluation the creditworthiness of borrowers evolved together with the development of the banking services. Unlike in the countries with the large experience of financial risks prevention, in Ukraine, the several measures were taken to regulate the credit risks with the judicial documents. In Poland, the research of theoretical basis the creditworthiness of borrowers is quite a new trend of financial science.

It is proved that the liabilities of the borrower should be paid off exceptionally by the cash, which characterises its creditworthiness. The regular cash flows from the operating activity should be considered as the potential source of debt payment. The definition of creditworthiness as the ability of borrower in the full amount and in the defined by credit agreement time to pay its debts with the money resources, generated in the operational activity is formulated.

The methods of analysis the creditworthiness of the borrowers in the Polish banks are given. It is proved that the contemporary methods are loan scoring, the system of credit grades of the borrower. It is shown, that thanks to the usage of grade system the list of benefits is formed in the process of credit analysis. The benefits are the following: decrease of the bank expenses, speeding up the process of crediting, monitoring of the current state of borrowers.

It is shown that the additional information in the European banks is received from the report about the cash flow of borrower. The importance of the methodology of evaluation the demand of the enterprise for the credit resources is revealed.

It is proved that the evaluation of the creditworthiness of the borrower is the process of complex analysis of the enterprise activity indicators. The methodology of complex systems of analysis the creditworthiness of the borrower should be based on the international standards of reporting, existing regulatory documents of the central banks. The experience of Poland is useful for the Ukrainian banks. It is especially important for the improvement the scoring systems of the evaluation the financial situation of the borrower.